

Raadsinformatiebrief¹

Onderwerp Voortgang Oekraïne opvang juli 2023
Portefeuillehouder J. Hamming
Portefeuille Openbare Orde en Veiligheid

Aan de leden van de gemeenteraad Zaanstad,

Inleiding

Vanaf het moment dat Rusland Oekraïne is binnengevallen heeft dat een grote vluchtelingenstroom naar Europese landen op gang gebracht. Op 4 maart 2022 de Raad van de Europese Unie de Richtlijn Tijdelijke Bescherming (RTB) in werking gesteld. Hiermee hebben vluchtelingen uit Oekraïne recht op opvang, medische zorg, werk en onderwijs. Ook in Zaanstad dragen wij hier aan bij op verschillende locaties. In deze raadsinformatiebrief wordt u geïnformeerd over de voortgang van de opvang van Oekraïense vluchtelingen in 2023 tot aan het zomerreces.

Toelichting

Sinds het uitbreken van de oorlog in Oekraïne zijn ruim 8 miljoen Oekraïners naar Europese landen gevlucht. De meeste van hen verblijven in directe buurlanden van Oekraïne. In Nederland staan op dit moment (d.d. 30-6-2023) 94.830 vluchtelingen uit Oekraïne ingeschreven in de Basisregistratie Personen (BRP). Zij verblijven zowel in de gemeentelijke als de particuliere opvang (gastgezinnen). De landelijke instroom bedraagt momenteel ongeveer 580 Oekraïners per week. Het aantal beschikbare bedden in Nederland in de gemeentelijke opvanglocaties is 78.230, waarvan er momenteel 76.050 in gebruik zijn. Dit leidt tot een bezettingsgraad van 97,2%. Vluchtelingen die opgevangen worden bij particulieren tellen niet mee in de opdracht vanuit het Rijk om opvangplekken te realiseren en tellen ook niet mee bij het aantal 'bedden in gebruik'. Hieronder vindt u een grafische weergave van deze cijfers².

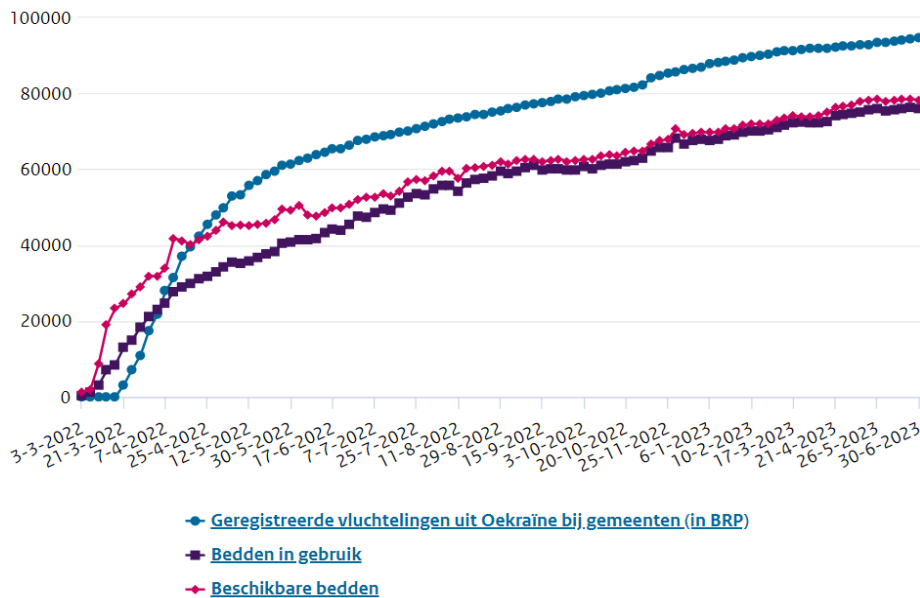
De RTB loopt in beginsel af op 4 maart 2024, maar op voorstel van de Europese Commissie kan de Raad de richtlijn nog één keer met een jaar verlengen tot 4 maart 2025. Er wordt rekening gehouden met het scenario dat bescherming van ontheemden uit Oekraïne ook de komende periode nodig blijft. Daarom wordt zowel nationaal als in EU-verband verkend wat de mogelijkheden zijn na het aflopen van de RTB (na 4 maart 2025) voor ontheemden uit Oekraïne.

¹Op deze raadsinformatiebrief volgt geen actie van de Agendacommissie. Wanneer u een onderwerp hieruit wilt bespreken dan kunt u dit doen door een raadsinstrument in te zetten. Bijvoorbeeld een rondvraag (primair gericht aan het college van B&W of een agenda-initiatief (primair gericht aan de collega fracties)). Vermeld altijd in het raadsinstrument: wat u wilt bespreken inclusief een korte concrete toelichting.

² De meest recente cijfers vindt u op [Cijfers opvang vluchtelingen uit Oekraïne in Nederland | Opvang vluchtelingen uit Oekraïne | Rijksoverheid.nl](#).

Cijfers opvang vluchtelingen uit Oekraïne in Nederland

Bij de beschikbare bedden tellen sinds 7 juni 2022 alleen bedden in de noodopvang (dus zonder bedden in de crisisnoodopvang)

Regio Zaanstreek-Waterland

De Veiligheidsregio Zaanstreek-Waterland heeft van het Rijk de opdracht gekregen 2.592 opvangplekken voor vluchtelingen uit Oekraïne in gemeentelijke opvanglocaties te realiseren, waarvan er 1.646 inmiddels gerealiseerd zijn (d.d. 12-06-23). Het realiseren van 1.095 opvangplekken zou voor rekening van de gemeente Zaanstad komen, waarvan er momenteel 507 gerealiseerd zijn.

Sinds kort is er een regionale programmaorganisatie vluchtelingen, welke erop gericht is om op regionaal niveau afspraken te maken over de verschillende taakstellingen voor de opvang van asielzoekers, Oekraïners, alleenstaande minderjarige vreemdelingen (AMV'ers) en de huisvesting van statushouders. Hierin wordt onder andere afgestemd welke gemeente opvang of huisvesting voor welke doelgroep realiseert. Met de verlenging en uitbreiding van de COA asielopvang in Zaanstad wordt naar verwachting voldaan aan de toekomstige regionale taakstelling asielopvang onder de nog in te voeren Spreidingswet. Met de gemeenten in de regio is afgesproken dat zij zich inspannen om (het restant van) de taakstellingen voor de andere doelgroepen (Oekraïners, AMV'ers en statushouders) te realiseren. U wordt later dit jaar via een raadsinformatiebrief verder geïnformeerd over deze regionale programmaorganisatie.

Oekraïne opvang Zaanstad

Met de recente oplevering van de flexwoningen aan de Noorderveenweg in Assendelft, zijn er op dit moment 4 locaties in gebruik die (bij optimale bezetting) goed zijn voor de opvang van maximaal 507 Oekraïense vluchtelingen:

- Riviercruiseschepen Havenstraat (max. 263 plekken), tot 1 december 2023;
- Voormalig schoolgebouw Et Buut (max. 45 plekken), in elk geval tot mei 2024, kan mogelijk verlengd worden;
- Woning Wormerveer (max. 7 plekken), in elk geval tot 1 november 2023, kan mogelijk verlengd worden;
- Flexwoningen in Assendelft (max. 192 plekken), tot juni 2026.

Er is nog één locatie in ontwikkeling: het voormalige kantoorgebouw Saendenborch voor de opvang van maximaal 450 Oekraïense vluchtelingen.

Momenteel zijn er 621 Oekraïense vluchtelingen in Zaanstad geregistreerd, waarvan 400 in

de gemeentelijke opvang verblijven. Het restant (221) verblijft in de particuliere opvang (gastgezinnen). Er is veel in- en uitstroom in de opvanglocaties, waardoor de aantallen fluctueren.

Riviercruiseschepen Havenstraat

Per 15 juni zijn 83 bewoners van de Havenstraat verhuisd naar de flexwoningen aan de Noorderveenweg in Assendelft. De vrijgekomen plekken in de Havenstraat worden komende weken weer geleidelijk aan gevuld. De riviercruiseschepen in de Havenstraat zijn tot 1 december dit jaar beschikbaar als opvanglocatie voor vluchtelingen uit Oekraïne. Na 1 december zullen deze schepen weer vertrekken. In november verhuizen de bewoners van de schepen naar de nieuwe locatie Saendenborch

Flexwoningen Noorderveenweg Assendelft

In de flexwoningen aan de Noorderveenweg in Assendelft kunnen maximaal 192 mensen worden opgevangen. Na een uitspraak van de rechter op 12 juni jl. dat de woonunits in Assendelft gebruikt mogen worden voor de opvang van Oekraïense vluchtelingen hebben op 15 juni jl. 180 Oekraïners hun intrek kunnen nemen in de flexwoningen. Eerder, op 24 mei, bent u al geïnformeerd over het toewijzingsproces en de toewijzingscriteria. De opvang in de flexwoningen aan de Noorderveenweg betreft een zelfstandige manier van opvang; er is geen dagelijks locatiemanagement aanwezig. Wel is er een huismeester als eerste aanspreekpunt. Ook wordt er onder andere een inloopspreekuur gehouden voor vragen over zorg en begeleiding door het Leger des Heils en door de relatiemanagers Oekraïne opvang van gemeente Zaanstad. Daarnaast hebben de nieuwe bewoners een rondleiding gehad door Assendelft, o.a. naar het sociaal winkeltje en het sportcentrum, om de buurt te leren kennen. Op dit moment zijn er nog een paar woonunits vrij. Deze zullen de komende tijd gevuld worden met nieuwe bewoners. Er wordt gewerkt met een wachtlijst waar mensen die interesse hebben zich voor kunnen aanmelden. Op 8 september a.s. wordt een raadsbezoek georganiseerd aan de flexwoningen in Assendelft. U heeft hiervoor via de Raadsgriffie een uitnodiging ontvangen. Op 22 september, tijdens het weekend van de Burendag, wordt een ontmoetingsdag georganiseerd waarbij bestaande en nieuwe bewoners van de Noorderveenweg elkaar kunnen ontmoeten en leren kennen.

In ontwikkeling – Saendenborch

Op 12 december 2022 (2022/1901) bent u geïnformeerd over het besluit om het voormalig kantoorgebouw Saendenborch te verbouwen en geschikt te maken voor de tijdelijke noodopvang van maximaal 450 Oekraïense vluchtelingen, voor een periode van 2 tot 3 jaar. De gemeente en de eigenaar van Saendenborch trekken hierin samen op, waarbij de eigenaar de verbouwing uitvoert. Op 30 juni jl. is de huurovereenkomst met de eigenaar van het pand ondertekend. De verbouwing van het pand is inmiddels gestart en de inkooptrajecten voor o.a. de inrichting en het meubilair lopen. De voorlopige planning voor ingebruikname is op dit moment half oktober/begin november 2023, zodat de bewoners van de riviercruiseschepen aan de Havenstraat vóór 1 december naar Saendenborch kunnen verhuizen.

Per saldo komen we eind 2023 uit op maximaal 694 opvangplekken voor Oekraïense vluchtelingen in Zaanstad. De opvang gaat over het algemeen goed en vanuit OOV zijn er geen incidenten te melden.

Aangepast beleid omtrent derdelanders

Per 19 juli 2022 is het beleid omtrent derdelanders uit Oekraïne door het Ministerie van Justitie en Veiligheid aangescherpt. Dit heeft tot gevolg dat vluchtelingen die in Oekraïne een tijdelijke verblijfsvergunning hadden voor bijvoorbeeld studie of werk, per 4 maart 2023 geen recht meer hebben op opvang op grond van de Richtlijn Tijdelijke Bescherming. Zij moeten terugkeren naar het land van herkomst óf, via de reguliere procedure, asiel in Nederland aanvragen. Om de hoge druk op de asielopvang te verlichten, is besloten het verblijf van derdelanders in de gemeentelijke opvang voor Oekraïners met 6 maanden te verlengen tot 4

september 2023. Per die datum moeten zij, zoals hierboven aangegeven, Nederland verlaten en terugkeren naar land van herkomst dan wel asiel aanvragen en de asielprocedure doorlopen. De derdelanders zijn hierover geïnformeerd door de IND en het COA en worden bijgestaan door Vluchtelingenwerk. De Dienst Terugkeer en Vertrek (DT&V) biedt ondersteuning bij eventuele terugkeer naar het land van herkomst door middel van een remigratiebeleid waarbij mensen die terugkeren bij vertrek een financiële bijdrage mee kunnen krijgen. Voor de volledigheid: de tijdelijke bescherming op grond van de RTB blijft wél gelden voor derdelanders (en gezinsleden) met een permanente Oekraïense verblijfsvergunning of een verblijfsvergunning die nationale of internationale bescherming biedt.

Het (aangescherpte) beleid voor derdelanders die in Oekraïne een tijdelijke verblijfsvergunning hadden heeft tot gevolg dat in Zaanstad 48 personen de opvang moeten verlaten. Als zij ervoor kiezen om asiel aan te vragen in Nederland moeten ze de asielprocedure doorlopen en valt de opvang voor deze mensen niet langer onder verantwoordelijkheid van de gemeente, maar onder de verantwoordelijkheid van het COA. Dit betekent dat deze mensen naar een COA-opvanglocatie moeten verhuizen en dat ook de regels voor asielzoekers voor hen gaan gelden, waaronder de (beperkte) toegang tot werk. De verhuizingen vanuit de Oekraïne opvanglocaties naar COA-locaties gebeurt stapsgewijs (per week één provincie) tussen 24 juli en 20 oktober. Gestart wordt met de regio Noord, daarna volgen de regio's Midden-Zuid en Zuid. Noord-Holland staat voor week 33 ingepland (14-20 augustus).

BRP-registraties

Op moment van schrijven zijn er 621 Oekraïense vluchtelingen in Zaanstad geregistreerd, maar door de vele in- en uitstroom fluctueren de aantallen. De registratie van Oekraïense vluchtelingen in de BRP vindt 1 á 2 x per maand plaats. De werkdruk is op dit moment beheersbaar, mede door extra inzet aan de balie. Daarnaast lopen er aparte werkafspraken m.b.t. de registratie op verzoek van uitzendbureaus, zodat we goede controles kunnen uitvoeren bij het registreren van Oekraïense arbeidsmigranten. Het aantal mutaties, denk aan uitschrijving uit de BRP door terugkeer naar Oekraïne en verhuizing naar andere opvanglocaties, neemt toe en/of gaat naar verwachting toenemen met het openen en sluiten van locaties. Dit brengt extra werk met zich mee.

In de komende maanden moet duidelijk worden wat het uiteindelijke proces wordt met betrekking tot de zogeheten derdelanders met een tijdelijke Oekraïense verblijfsvergunning, die per 4 september 2023 niet meer onder de Richtlijn Tijdelijke Bescherming vallen. Hierin wordt nauw samengewerkt met de IND. Dit zal te zijner tijd extra werk met zich meebrengen. De verwachting is dat deze werkzaamheden met de reeds extra ingezette middelen uitgevoerd kunnen worden.

Zorg

Op dit moment is nog steeds de Regeling Medisch noodzakelijke zorg Ontheemden uit Oekraïne (RMO) van kracht. Dit betekent dat alle Oekraïense vluchtelingen recht hebben op medisch noodzakelijke zorg uit het basispakket. De toegang tot zorg voor Oekraïners verloopt via de online huisartsenpraktijk Arene (d.w.z. dat er eerst een digitale screening plaatsvindt en eventueel een digitaal consult).

In het verleden waren er meerdere technische problemen met de Arene-app. Die zijn inmiddels opgelost en het gebruik verloopt nu over het algemeen zonder problemen. Mondzorg verloopt regionaal en er zijn meerdere tandartsenpraktijken aangesloten die kunnen declareren via de RMO. Daarnaast zijn er spreekuren vanuit de GGD op verschillende locaties ingezet en deze worden nog steeds druk bezocht. Er wordt veel emotionele en praktische ondersteuning geboden. Daarnaast wordt er zo nodig doorverwezen via de huisarts naar de GGZ of andere hulpverlening. Echter blijft het lastig om

deze mensen naar de juiste zorg toe te leiden in verband met de lange wachtlijsten. Ook is er hulp vanuit het jeugdteam en het Leger des Heils voor de minderjarigen vluchtelingen. Er komen meerdere signalen binnen dat deze hulpverlening niet voldoende is door bijvoorbeeld oorlogstrauma's van deze kinderen. In de aankomende periode gaan we in gesprek met de verschillende zorgpartijen en de scholen om deze signalen te bespreken en te kijken of (extra) hulpverlening ingezet kan/moet worden.

Onderwijs

De grote aantallen kinderen op de vlucht, zowel vanuit Oekraïne als vanuit andere landen, in combinatie met een structureel lerarentekort zorgen ervoor dat de druk op het nieuwkomersonderwijs in Nederland toeneemt. De schoolbesturen stellen, in samenwerking met de gemeente, een opdracht op voor een samen te stellen werkgroep. Deze werkgroep gaat zich bezig houden met de vraag hoe om te gaan met de toenemende instroom en kijken naar oplossingsrichtingen voor het nieuwkomersonderwijs, zoals uitbreiding (naar verwachting in bestaande locaties) van de Kernschool. De planning is dat de werkgroep in september 2023 van start gaat.

Recentelijk heeft het Rijk €15 miljoen ter beschikking gesteld om Oekraïense vluchtelingen op een laagdrempelige manier Nederlandse lessen aan te bieden. Het doel is dat gemeenten een taalaanbod ontwikkelen dat Oekraïners vrijwillig kunnen volgen, zodat ze bijvoorbeeld een baan op hun eigen niveau kunnen vinden. Zaanstad ontvangt van deze Rijksmiddelen een bedrag van € 96.511. Wij bieden al sinds de start van de oorlog vrijwillige taallessen aan via Taalcafé De Sluis. Op dit moment wordt gekeken hoe de middelen die wij van het Rijk ontvangen kunnen worden ingezet om het taalaanbod uit te breiden.

Werk

Op 3 april jl. heeft in Zaanstad er een Meet & Greet (banenmarkt) plaatsgevonden voor zowel Oekraïense vluchtelingen als statushouders die in de COA noodopvanglocatie Achtersluispolder verblijven. Deze werd georganiseerd door het COA, de gemeente Zaanstad, het Werkgeversservicepunt (WSP) en uitzendbureaus. Er waren zo'n 120 bezoekers aanwezig en 9 werkgevers. De bezoekers waren enthousiast en de sfeer was goed. Het overgrote deel van de Oekraïense vluchtelingen opgevangen in Zaanstad heeft inmiddels werk gevonden. Sommige Oekraïners komen lastiger aan het werk; het WSP ziet een groep van ongeveer 20 personen steeds terug bij de banenmarkten. Met Werkom, NewBees en het UWV wordt samengewerkt om ook deze mensen te ondersteunen in de bemiddeling naar werk. Het COA en het WSP streven ernaar om na de zomerperiode weer een nieuwe banenmarkt te organiseren voor Oekraïners en statushouders.

Activiteitenaanbod

Naast het bieden van opvang en de noodzakelijke basisvoorzieningen, heeft de gemeente ook een belangrijke opgave te realiseren aan de informele dagbesteding. Er worden verschillende activiteiten en culturele projecten op verschillende locaties aangeboden, zoals taallessen, culturele activiteiten en ontmoeting (koor, theaterrepetities en creatieve workshops). De activiteiten worden aangeboden zowel door externe partijen als door de Oekraïense vluchtelingen zelf. En niet alleen binnen Zaanstad; er is ook culturele uitwisseling tussen steden. Zo werden vrouwen uit de Oekraïneopvang in Haarlem uitgenodigd in de kerk in Wormerveer om een masterclass paaseieren schilderen te geven. Vrouwen uit onze eigen opvanglocatie Et Buut werden uitgenodigd in Hilversum, Amsterdam en Barendrecht om daar workshops te geven. Een kunstenaar uit Brazilië heeft drie kunstworkshops gehouden op het schip de Cezanne en het idee is dat in een Haarlemse kunstgalerie werk van Oekraïense vluchtelingen wordt getoond.

Van januari t/m juni zijn kookworkshops en ontmoetingen georganiseerd in het Blauwe Pand. Dit was populair en werd druk bezocht door zowel Oekraïense als Nederlandse vrouwen. In

verband met het mooie weer en de verhuizing van bewoners richting Assendelft zijn de kookworkshops momenteel opgeschort tot het najaar. Sportactiviteiten zijn over het algemeen minder populair onder bewoners, mogelijk omdat de meeste bewoners fysiek zwaar werk hebben (werk in fabrieken en magazijnen). Wel krijgen vluchtelingen in Zaanstad op twee locaties gratis yogalessen aangeboden. De docenten zijn eveneens Oekraïense vluchtelingen. De kinderen die in de Havenstraat verblijven kunnen karate les volgen en deelnemen aan sportevenementen die worden aangeboden door vertegenwoordigers van het Leger des Heils.

In verband met de grotere behoefte aan Nederlandse en Engelse taallessen worden nog steeds op verschillende locaties taallessen georganiseerd: in Et Buut, in het buurthuis het Havenkwartier, bij/door taalcafé De Sluis en inmiddels ook bij het Maatschappelijk steunpunt Oekraïne in de voormalige Miss Etam in de Rozenhof (via De Sluis). Hier kunnen de vluchtelingen nog steeds kleren en andere spullen uitzoeken, maar inmiddels fungeert de locatie ook als informatiepunt en als locatie voor taallessen, workshops en ontmoetingen. Dit jaar werd ook de Stichting Oekraïense Club opgericht die evenementen organiseert o.a. in de voormalige Miss Etam. Zie voor meer informatie ook hun website: [OekraïenseClub | Stand with Ukraine | Zaandam, Netherlands \(oekraïenseclub.com\)](https://www.oekraïenseclub.com)

Financiële en Juridische consequenties

De kosten die gemeenten maken voor het realiseren van opvanglocaties voor vluchtelingen uit Oekraïne worden vergoed op basis van de Bekostigingsregeling Opvang Ontheemden Oekraïne. Op grond van deze regeling ontvangen gemeenten van het Rijk de kosten die gemeenten maken voor het geschikt maken of realiseren van gebouwen voor de opvang van ontheemden, zogenoemde 'transitiekosten', en een normbedrag van € 83 per dag per gerealiseerde gemeentelijke opvangplek. Van dit normbedrag moet o.a. worden bekostigd: leefgeld, eten en drinken, begeleiding, beveiliging, etc. Kosten die moeten worden gemaakt om een locatie te realiseren, zogenaamde transitiekosten, vallen buiten dit normbedrag. Om deze kosten vergoed te krijgen moet vooraf goedkeuring aan het Rijk worden gevraagd. Van verplichtingen die vóór de inwerkingtreding van deze Bekostigingsregeling zijn aangegaan, worden de daadwerkelijke kosten vergoed.

Uitgangspunt is dat alle kosten van de transformatie en de exploitatie van de opvang volledig worden gedekt door bijdragen van het Rijk. De vergoeding door het Rijk heeft tot gevolg dat voor gemeentelijke opvanglocaties sprake is van budget neutrale financiële consequenties. Deze worden, zoals ook eerder met u gedeeld, via de reguliere P&C-cyclus verwerkt en voor formele goedkeuring aan uw raad voorgelegd.

Wij voorzien voor 2023 verder hogere kosten door inflatie. Wij houden daarvoor een ruime post onvoorzien aan in de prognose van de kosten van de opvanglocaties. Wij verwachten dat die post onvoorzien voorlopig toereikend is. Eventuele meerkosten kunnen we, in overleg met het Rijk, op basis van werkelijke kosten in rekening brengen bij het Rijk.

Wat betreft de juridische consequenties: voor de opvanglocatie Saendenborch is een huurovereenkomst met de eigenaar/verhuurder van het pand overeengekomen. In deze overeenkomst is ook de opdracht opgenomen om het pand te verbouwen, zodanig dat er maximaal 450 vluchtelingen uit Oekraïne kunnen worden opgevangen. Voor de flexwoningen aan de Noorderveenweg in Assendelft (fase 1) is voor elke flexwoning een gebruiksovereenkomst afgesloten met degene die deze flexwoning gaat gebruiken.

Geheimhouding op grond van de Gemeentewet

N.v.t.

Aanpak/uitvoering

N.v.t.

Betreft

Actieve informatievoorziening

Bijgaande stukken

Geen

Hoogachtend,

burgemeester en wethouders van Zaanstad,

H. van der Laan, locoburgemeester

drs. G. Blom, gemeentesecretaris